

Examenbespreking VWO – maatschappijwetenschappen

17.00-18.30 uur, Martinus Ruppertgebouw, Utrecht, 30 mei 2011

Samengevoegd verslag van beide besprekingen.

Opmerking: **Het antwoordmodel van het CvE is bindend.** Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Het verslag geeft slechts de discussie weer die gevoerd is over mogelijke antwoorden.

Algemene indruk:

- Niemand voor 12.00 uur klaar. Hard zitten zweten tot het einde.
- (Heel) moeilijk.
- Wel mooie vragen.
- Best een leuk examen, maar teveel.
- Onevenwichtig: simpele vragen afgewisseld met heel moeilijke vragen.
- “Vanaf vraag 18 werd ik iets blijer. De 9p-vraag was relatief makkelijk.”
- Leerlingen worden ongelukkig van het examen terwijl ze het vak leuk vinden. Er is onvoldoende tijd om het af te krijgen en er is geen tijd voor reflectie.
- Heel veel details. Teveel werk voor leerlingen en docenten. Nakijktechnisch was het verschrikkelijk.
- Er werd (bijna) niets gevraagd over politieke hoofdstromingen, dat is wel weinig.
- Vorig jaar werden er geen citaten gevraagd en dit jaar bij elke vraag citaten, men is wat oorgeslagen.
- Een aantal overlappingen tussen vragen
- 5 opgaven is veel: waarom 2x massamedia?
- Saaie teksten. Politieke besluitvorming in 2010 was interessant en daar zag je niets van terug. Massamedia onevenredig veel aandacht, teveel onderzoeksvaardigheden, politiek kwam te weinig aan bod.
- Correctievoorschrift: hoe volledig moet een leerling zijn voor een punt? Graag noodzakelijke elementen duidelijker aangeven.
- Correctievoorschrift is 20 bladzijden! En antwoord niet halverwege afbreken – liever op één pagina houden.
- Slechte resultaten vergeleken met vorig jaar.
- Vervelend dat nog acht vragen op de laatste pagina komen.
- Forse stijging van vragen over criminaliteit, minder onderzoek (ten opzichte van vorig jaar) maar andere docenten vinden het juist veel onderzoek. (zie hierboven)

Vragen aan NVLM:

- *Kan er gezorgd worden voor een goede handleiding onderzoeksvaardigheden?*
- *Kan de NVLM vragen of examen naar voren gehaald kan worden? (ons examen meeste nakijkwerk)*

Opgave 1:

Vraag 1:

- Kun je r.22-25: ook als citaat noemen bij de participatiefunctie? Het is moeilijk om mensen te vinden die actief willen zijn in de politiek. Het past in ieder geval veel beter bij de selectiefunctie.
- Bij participatiefunctie ook r.88-91 te verdedigen? Lijkt inderdaad te verdedigen. *Invloed uitoefenen op het programma* zou je misschien ook wel kunnen koppelen aan aggregatiefunctie.
- Bij participatiefunctie is verlenging van de citaten mogelijk: Verlengen van regelaantal bij participatiefunctie (regels tot en met 32-46) en (regels 71 tot en met 87).

- Articulatiefunctie met citaat regels 63 tot 66 lijkt ook te verdedigen.

Algemeen bij deze vraag:

- Vervelend dat je 2 stukjes tekst kunt aanhalen en dan ongeveer alle functies op toe kunt passen.
- Kan de term citaat vervangen worden door zinsnede in de vraag? Dan vraag je leerlingen niet om hele lange verhalen over te pennen.

Vraag 2

- Slecht gemaakt door leerlingen
- Als citaat wordt vergeten, dan is het niet goed. Punt.
- Er is verschil van mening over de regels 26 t/m 31 “het vertrouwen dat...”: gaat dat om veranderende politieke cultuur? Het moet ook echt om *functieverlies* gaan. Dit vertrouwen was altijd al laag. Dit geldt ook bij de opmerking dat andere instanties de functies zijn gaan vervullen, dan weet je nog niets over *functieverlies*.
- Politieke cultuur kan ook in de politiek zitten (niet alleen binnen de samenleving)
- Er worden 3 elementen genoemd voor 2 punten. Moeilijk om te beoordelen.

Opgave 2:

Vraag 3:

- a en b moeten afzonderlijk nagekeken worden.
- Fijn als ook de term prisoners dilemma gebruikt was. Nu is het onduidelijk
- Veel leerlingen geven bij vraag b regels 50 t/m 56. Veel leerlingen hebben dat **met** een goed verhaal. Dus waarom alleen punten als je dat ene citaat noemt? Er staat namelijk niet “een voorbeeld van een goed citaat” in het antwoordmodel.
- Het citaat moet de *kern* bevatten. Wat is de kern? Is de kern het wantrouwen? Is de kern het korte-lange-termijn?

De vergadering stelt voor om aan CvE te vragen om meer citaten goed te keuren als het terugslaat op een goed antwoord 3a.

Vraag 4

- Discussie over de situatie in Nederland. Redenering: in Nederland is nu een minderheidskabinet, dus er is niet altijd een meerderheid waarop het kabinet kan vertrouwen, dus antwoordmodel zou niet juist zijn.
- Ook gaan veel leerlingen in op de “kleur” van het Congresleden en de president. De meerderheid van de vergadering vindt dat echter niet goed, omdat het hier gaat om een staatsinrichtingsverhaal en niet om de precieze (actuele) invulling daarvan. Leerlingen moeten laten zien wat het verschil is tussen een presidentieel stelsel en een parlementair stelsel.
- Argument “veto-recht van president” gaat niet in op parlement en dus niet goed te rekenen.

Vraag 5:

- Er wordt verschillend gedacht over de vraag of je een uitleg van de vormen (bij a) zonder de begrippen intergouvernamenteel en supranationaal te noemen goed of juist fout is. Boven het antwoord staat dat het een voorbeeld van een goed antwoord is.
- Is het ook goed als ander beleidsterrein dan milieu wordt genoemd? → ja, als het een “supranationaal” terrein is.

Vraag 6

- In de stam wordt “het politieke proces” genoemd (ook in vraag 4) en dat is geen helder begrip.

- Moeilijke vraag en antwoordmodel niet uitputtend en niet overeenkomstig de beschrijving in de eindtermen. Andere omgevingsfactoren kunnen wellicht ook: technologische omgevingsfactor bijvoorbeeld. Kijk goed of het uit tekst 3 komt.

Vraag 7:

- Leerlingen noemen soms de voorbeelden in de verkeerde volgorde. Sneu, maar niet goed.
- De VN (zonder klimaatbureau) is ook een intergouvernementele organisatie.
- Rode Kruis, NAVO: mogelijk. Internationaal gerechtshof is niet goed.
- Andere voorbeelden ook mogelijk, ter beoordeling van de docent.

Vraag 8b

- Veel leerlingen noemen overleg en samenwerking → wordt ook door docenten goed gerekend
- “deze organisaties”: waarop slaat dit terug? Maak dit helder in de vraagstelling.

Opgave 3:

Vraag 9:

- Duidelijke vraag. Goed te doen

Vraag 10

- Sensationeel is niet goed
- Het is irritant dat je geen punten krijgt, wanneer je drie van de vier goed hebt
- Ook opmaak e.d. kun je zien als een kenmerk van berichtgeving, het correctievoorschrift geeft alleen inhoudelijke kenmerken. In de noot bij tekst 4 staat dat kenmerken ook betrekking hebben op de vormgeving! Het zou niet te verdedigen zijn om het dan fout te rekenen bij leerlingen.

Vraag 11:

- Mooie vraag, maar ze kunnen er wel een heel essay over schrijven.
- Duaal stelsel komt in het correctievoorschrift niet terug voor een los punt, terwijl er wel naar gevraagd wordt. Dat is een beetje slordig. Men vindt de verdeling van punten tussen de twee onderdelen onredelijk en niet zo duidelijk.
- Handig als de examenmakers goed aangeven wat essentiële kenmerken in het antwoord zijn.
- Lastige vraag.

Opmerking: Vijftien van deze vragen zou een goed vwo-examen zijn.

vraag 12

- Stap 3 en 4 liggen te dicht bij elkaar, ze zijn niet te onderscheiden.
- Wat moet je doen als ze een verkeerd onderzoek opzetten, maar wel een paar goede stappen noemen? Dat moet je zelf bepalen, is de reactie van de vergadering.
- Er is kritiek op de eindtermen dat ze dit moeten kunnen: het is geschikter voor 2^e jaars studenten die in groepjes eraan werken
- Het is een te moeilijke, vage en stomme vraag.
- Er zit ruimte in het nakijken.

Vraag 13:

- Geen opmerkingen.

Vraag 14

- Het gaat hier om uitgangspunten; voorschriften dus niet goed rekenen (volledige programma-aanbod (cultuur, educatie, etc) is fout).
- Er is kritiek op het correctievoorschrift: waarom niet per juist uitgangspunt en juiste uitleg 1 punt? Dat is eerlijker.
- Ook is er kritiek op de inhoud van de toelichtingen in het correctievoorschrift.
- Tot nu toe werd er in alle examens onderscheid gemaakt tussen uitgangspunten van *mediabeleid* en *mediawet*. Die zijn niet hetzelfde. Nu worden ze op één hoop gegooid.
- In de vraagstelling had het woordje *samenhangende* beter weggehaald kunnen worden.
- De vraag is heel slecht gemaakt; de vraag deugt niet.

Opgave 4:

Vraag 15:

- Dit soort vragen kost de leerlingen zeer veel tijd!
- Voorbeeld van een goed antwoord...dus andere vragen kunnen ook goed zijn.
- In antwoordmodel staat bij b verkeerd voorbeeld van een vraag (deze gaat niet over de daling van de criminaliteit zoals gevraagd wordt). Maar het staat in het correctievoorschrift, dus wel goed rekenen.

Vraag 16

- Eerste streepje in het correctievoorschrift zijn eigenlijk twee losse dingen: wat aangemeld en wat opgespoord wordt. Kun je ze als ze apart worden genoemd niet beide goedkeuren?
- Voorbeelden van andere goede antwoorden: niet zichtbare criminaliteit zoals fraude, criminalisering en decriminalisering, slachtofferloze criminaliteit wordt niet/weinig aangegeven, etc.
- Sommige leerlingen hebben het over geweldsdelicten of witteboordencriminaliteit, maar die kun je niet tot *veelvoorkomende* criminaliteit rekenen.

Vraag 17:

- 17b is een soort herhaling van 17a.
- Veel leerlingen geven als antwoord “geldigheid” (komt uit het woordenboek). Moet niet goed gerekend worden.

Vraag 18

- Bijvoorbeeld het citaat regel 73-77 ook goed gerekend bij gelegenheden- / rationele keuze theorie. Veel leerlingen zeggen dat veel mensen overdag niet thuis zijn (dus veel kans om in te breken) – te verdedigen. Of dat ouders niet thuis zijn waardoor kinderen veel kansen hebben om dingen te doen die niet door de beugel kunnen – niet te verdedigen vindt een belangrijk deel van de aanwezigen.
- Bindingstheorie: ook regel 82-83 een goed citaat: toename arbeidsparticipatie en afname werkloosheid leidt tot meer bindingen.
- Het is wel erg veel punten voor 1 vraag. 9 punten voor een vraag? Dat is nog nooit eerder voorgekomen.
- Er is geen *theorie* van subculturele benadering. Het is een benadering en geen theorie. Taalkundig kan het al niet eens. Het kenmerk uit de tekst is wel redelijk makkelijk, maar welke elementen uit het correctievoorschrift moeten er in zitten?
- Curieuze constructie. Leerlingen denken natuurlijk aan de geleerde 5 sociologische theorieën.
- Kan werkloosheid (regel 82-82) ook niet gekoppeld worden aan subculturele benadering? Werklozen die zich afzetten tegen de dominante cultuur van de werkende middenklasse?

- In de vraag wordt naar maatschappelijke ontwikkelingen gevraagd en geen citaten. Dit correspondeert niet met het correctievoorschrift.

Vraag 19:

- 4 punten voor meer dan van 4 antwoorden! Correctievoorschrift sluit niet aan bij puntenverdeling.
- Leerlingen gaan repressief of preventief beleid uitleggen en koppelen dat aan links of rechts beleid. Op zich al een mooi antwoord, maar dan vergeten ze het CDA (en dat moet er wel in volgens het correctievoorschrift).
De vraagstelling is onduidelijk, omdat CDA en VVD (als coalitiegenoten) vaak samen genomen worden. Sommige docenten vinden dat ze in dat geval kunnen kijken of de uitleg bij het hele kabinet voor 1 van de 2 partijen geldt. In dat geval kennen ze 1 punt toe (dus voor alleen VVD of alleen CDA). In de vraag staat overigens wel: 'van elk van deze partijen', maar daar lezen leerlingen overheen.
- Kritiek op de eindtermen: de politieke partijen worden stereotiep weergegeven. (De PvdA legt geen nadruk op het handhaven van rechtsregels?)

Vraag 20:

- Correctievoorschrift bij 20b onduidelijk. Politie met een andere taak en met een ander citaat mogen ze niet dubbel noemen, maar daar lijkt het wel op door dit correctievoorschrift. Conclusie: je mag elke actor maar 1 keer noemen, maar je mag bij 1 actor verschillende taken noemen.
- Het kabinet moet je erg zoeken; dat staat niet in tekst (maar is wel goed). Hier moeten leerlingen van de taak (veiligheidsprogramma's) terugredeneren naar de actor: kabinet.
- Leerlingen noemen ook *gevangeniswezen* (regel 155, 162 of 169,170) en de *gemeente* (regel 131-136) en *OM*: executie van straffen (regel 164,165). .
Gevangeniswezen staat niet expliciet in de tekst. Gemeente niet goed rekenen, dit is immers meer dan alleen uitvoerende macht.
- Als leerlingen rechterlijke macht noemen bij a dan mist een leerling alle punten bij 20 b.
- Wat doe je als leerlingen alles goed hebben maar geen citaten/ zinsneden geven? Dan geen punten geven: heel sneu voor de leerlingen.

Vraag 21

- Het gaat erom dat bij de ene voorwaarde de relatie met de overheid centraal staat (onafhankelijkheid) en bij de andere de verhouding ten opzichte van burgers/private organisaties (onpartijdigheid).

Vraag 22

- Stond gearceerd als nieuwigheid in syllabus.
- Rechtsbescherming en rechtshandhaving is fout. Het valt wel op het veiligheidsdilemma van het antwoordmodel op heel verschillende manieren mag worden uitgelegd.

N.B. Dit soort veranderingen in de syllabus kunnen beter via het vakblad en de NVLM onder de aandacht gebracht worden.

Vraag 23:

- Ook maatregelen die negatief uitvallen voor de dader kunnen bij de Moderne Richting passen.
- Pakkans (regel 161) hoort bij Klassieke Richting; dat geldt niet voor langere detentie (omdat daar in dit geval gerichte hulp onder wordt verstaan)

Vraag 24

- Duidelijk, geen opmerkingen.

Vraag 25:

- Moet je a en b nu wel of niet apart doen? Als je bij A niet socialiserend noemt en bij B wel, is dat laatste dan fout?

Vraag 26

- Goede vraag.
- Sommige mensen vinden deze te gemakkelijk.

Vraag 27:

- Leuke vraag.
- Sommige leerlingen schrijven dat de clips zelf bijdragen aan de opbouw van hun referentiekader. Protest vanuit de vergadering. Vormen van een referentiekader kun je niet aan de theorie koppelen.
- Referentiekader wordt vaak niet helder gedefinieerd, maar alle onderdelen van de definitie staat nu wel in het correctievoorschrift. Kijk zelf kritisch naar welke onderdelen van het antwoord van de leerling te belonen zijn.

Vraag 28

- Staat letterlijk (in sommige) woordenboeken
- Correctievoorschrift geeft een definitie en de vraag vraagt naar een verklaring. Je moet uitleggen hoe het werkt, maar het correctievoorschrift doet dat niet.

Vraag 29:

- "Mate van acceptatie van ongewenste intimiteit" - regel 60-61: staat letterlijk in de tekst. Is te verdedigen. Seksuele opvattingen wordt door een aantal aanwezigen ook goedgekeurd als afhankelijke variabele.
- Als leerlingen het hier precies andersom zeggen, dan gaan ze bij vraag 30 in de fout.

Vraag 30

- Was een moeilijke vraag

Vraag 31:

- Eerste deel van het correctievoorschrift is overbodig. Waarom een apart punt krijgen voor herhalen van de vraag (generaliseerbaarheid). Leerlingen moeten volgens het antwoordmodel generalisering uitleggen, maar dat wordt niet gevraagd in de vraag. Leerlingen beginnen dus direct met het tweede deel van het antwoord.